

«Līvu zaļā piekraste — 21» «Livonian Green Coastal Region — 21»

Projekta noslēguma ziņojums
Layman`s report

ES LIFE — Vide programmas līdzfinansēts projekts
This project is co-funded by the EU LIFE - Environment Programme

Dundaga 2004

Ievads

Introduction

Dažādās pasaules malās sabiedrība arvien vairāk atbalsta **noturīgu jeb ilgtspējīgu attīstību**, līdzsvarotāku pieeju, kas reizē ar parastajiem ekonomiskajiem apsvērumiem ievēro arī sociālos un vides apsvērumus (intereses). Vārdam «augšana» ir divas nozīmes — paplašināšanās un attīstība. Paplašināties nozīmē kļūt lielākam, attīstīties nozīmē kļūt labākam. Ir daudz attīstības iespēju, kam paplašināšanās nav vajadzīga.

Ilgtspējīgas attīstības principi nav nekas jauns un tos jau lietojam ikdienā, taču ne plānveidīgi un sistemātiski. Mēs izmantojam vietējos resursus un iespējas, rūpējami par tīru dzeramo ūdeni un notekūdeņu attīrīšanu, par kultūras tradīciju saglabāšanu, par veselības aizsardzību u.tml. Taču ir vēl tik daudz iespēju mūsu dzīves vidi veidot kvalitatīvāku, padarīt vairāk, izmantojot mazāk resursu un lietojot tos ilgāk, vairāk izmantojot mūsu prasmes nekā krājumus, esot pieticīgākiem materiālajās prasībās, bet tomēr prasot labāku vidi un labāku dzīves kvalitāti.

Cilvēki, vēsture un viss šajā vietā notikušais ir izveidojis kaut ko ļoti īpašu, un vēlme to saglabāt ir dalāma ar ikvienu.

Ilgtspējīga attīstība — tās ir novada dabas bagātības un kultūrvēsturiskās vērtības, tradīcijas, lokālpatriotisms, patstāvība un konkurētspēja, tā ir saimnieciska un atbildīga attieksme pret visu apkārt notiekošo un lietu kopsakarību zināšana. Galu galā — tā ir veselīga un **kvalitatīva dzīvesvide**.

Ilgtspējīgā attīstībā cilvēks ir mērķis, ne līdzeklis vai skrūvēte biznesā. Ilgtspējīga attīstība prasa vērtību orientāciju uz pašpilnveidi, ne patērīnu.

Jūras piekraste pie Kolkas. Seaside at Kolka. Foto/Photo: S. Akuraters

An increasing number of people in different parts of the world support **stable or sustainable development** that also considers social and environmental interests along with the usual economic considerations. In sustainable development a person is an objective not simply a screw. It requires value orientation towards self — improvement, not consumption.

We use local resources and possibilities, care for clean drinking water and sewage systems, for preservation of cultural traditions, health protection etc. But there are a lot more possibilities to improve the quality of our lives, to do more by using less resources for a longer period of time, putting more stress on our skills rather than our stocks, to be more modest in our material demands, but require a better environment and higher **quality of life**.

The word «growth» has two meanings — expansion and development. To expand means to become bigger, to develop — to become better. There are many development possibilities that do not require expansion.

Sustainable development means the importance of regional nature and cultural heritage, traditions and identity, competitiveness and economic independence, economical and responsible attitude to the activities around, as well as awareness of interconnection of things. After all it means — healthy and qualitative living environment.

Mērķis, uzdevumi

Objective, tasks

Projekts «Zaļais novads - 21» jeb «Līvu zaļā piekraste - 21» ir ES LIFE programmas līdzfinansēts projekts ar mērķa teritoriju pašos Kurzemes ziemeļos, ietverot Kolka, Dundagas un Rojas pagastus — projekta partnerus, taču nenovelkot robežas labu ieceru īstenošanai.

Projekta «Zaļais novads-21» teritorija. Territory of the Project «Livonian Green Coastal Region-21»

LIFE programma ir vienīgā ES finanšu līdzdalība, kas pilnībā veltīta tikai vides politikai un tās īstenošanai. LIFE finansē jaunievedumus, kas dod konkrētus rezultātus un ievieš vides aizsardzības prasības ekonomikā, sociālajā jomā, kultūras dzīvē, jebkura veida zemes lietošanā. Programma paredz sekmēt ciešas saiknes starp izpēti un lieti derīgā plašu pielietojumu.

Projekta mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību Ziemeļkurzemē, radot priekšnoteikumus dažāda veida negatīvas ietekmes un tuvedzīgas saimnieciskās mazināšanai un novēršanai. Tas attiecas ne tikai uz novada dabas vidi, bet arī uz sociālo vidi, ekonomiku, kultūru un citām savstarpēji cieši saistītām mūsu dzīves jomām.

Projekta īsternīna mērķis: izveidot Agenda-21 plānošanas, ieviešanas un uzraudzības sistēmu Ziemeļkurzemes piekrastē.

Vide — tas ir viss, kas mums apkārt, un to varam veidot paši, plānojot konkrētas rīcības. Vārds **ilgtspēja** nozīmē visas dzīves norises tvert savstarpējā ietekmē, sadarbībā, vienā veselumā. Citiem vārdiem — ikvienā nopietnā darbībā vai projektā jābūt ietvertiem ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumiem.

Jūras piekraste Mazirbē. Seaside at Mazirbe. Foto/Photo: L. Laicāns

Projekta iesniedzējs: Dundagas pagasta padome

Projekta partneri:

- Kolka pagasta padome
- Rojas pagasta padome
- Latvijas Universitātes Vides zinātnes un pārvaldības institūts
- S/o «Līvōd It» («Līvu savienība»)
- VĪALKT «Līvōd Rānda» («Libiešu krasts»)

Projekta periods: 03/09/2001 — 03/09/2004

Projekta ilgums: 36 mēneši

Projekta finansējums (eiro):

EK: 216 055

Dalībnieki: 481 898 (234 482)

Kopā: 697 953 (450 537)

Project «Livonian Green Coastal Region - 21» has been conducted with financial participation of the EU LIFE programme and its target territory is the north of Kurzeme including Kolka, Dundaga and Roja Municipalities, but without clearly set borders for the implementation of good ideas.

LIFE programme is the only financial participation of the EU dedicated completely to environmental policy and its implementation. LIFE provides funding for innovations that ensure certain results and introduce environmental protection standards into economics, social sphere, cultural life and any kind of land utilisation.

Project objective is to facilitate sustainable development in North Kurzeme creating preconditions for reducing and eliminating any kind of negative impact and shortsighted economical activities. It does not refer only to the natural environment of the region, but also to the social environment, economics, culture and other closely linked spheres of our lives.

Project short-term objective: to create Agenda-21 planning, implementation and supervision system along the coast of North Kurzeme.

Projekta dalībnieki Dānijas «Zaļajā reģionā». Project team in Denmark's «Green Region».

Beneficiary of the project: Dundaga Municipality

Partners:

- Kolka Municipality
- Roja Municipality
- Institute for Environmental Science and Management, University of Latvia
- Livonian Union
- Livonian Coast

Project period: 03/09/2001 — 03/09/2004

Project continuation: 36 months

Project resources (euro):

EK: 216 055

Participants: 481 898 (234 482)

Together: 697 953 (450 537)

- uzņēmējiem un citiem iedzīvotājiem trūkst motivācijas ilgtspējīgai rīcībai, maz ir pozitīvo paraugu, tādēļ bieži netiek lietoti risinājumi, kas uzkrātu lielāku kapitālu nākotnei,
- trūkst organizācijas, kas pievērstu uzmanību piekrastes integrētai un ilgtspējīgai attīstībai kopumā.

Seminārs par ekoturisma attīstību Ziemeļkurzemē. Seminar on ecotourism development in North Kurzeme. Foto/Photo: A. Pūliņa

Projektā plānotās aktivitātes:

1. Starptautiska konference par piekrastes ilgtspējīgu attīstību
2. Pierdes apmaiņa un apmācība vienā no ES zaļajiem reģioniem
3. Apaļā galda foruma izveide
4. Piekrastes Agenda-21 pastāvēšanas principu un sistēmas izveide
5. Novada Agenda-21 centra kā juridiskas organizācijas nodibināšana
6. Centra telpu atjaunošana, izmantojot ekotehnoloģijas
7. Ziemeļkurzemes piekrastes ilgtspējīgas attīstības konsultatīvās padomes izveide
8. Agenda-21 attīstības process ar plašu sabiedrības līdzdalību
9. Labāko demonstrāciju projektu atlase
10. Demonstrāciju projektu īstenošana
11. Mazie demonstrāciju projekti ideju un pierdes izplatīšanai: bukleti, citi periodiski izdevumi, interneta mājas lapa, datu bankas u.c.
12. Rīcību plānošana Agenda-21 centra turpmākai pastāvēšanai un attīstībai

Daži no projekta laikā izdotajiem bukletiem. Information booklets on demonstration places «The Green Castle» and «Kolka — the old Livonian Village».

Aktivitātes un risināmās problēmas

Activities and problems to be solved

Projekta pieteikums tika sagatavots, lai risinātu virkni problēmu, kas nav zaudējušas nozīmi arī šodien:

- maz uzmanības pievērš ilgtspējības principu ieviešanai ikvienā nozarē,
- šajā jomā trūkst informācijas un izpratnes, ir maz izglītošanās iespēju,
- vāji attīstīta sabiedrības līdzdalība, trūkst motivācijas līdzdarboties,
- vietējo (atbildīgo) organizāciju sadarbības trūkuma dēļ tiek pieņemti ilgtspējības principiem neatbilstoši lēmumi, kuru īstenošana (savukārt) rada negatīvu ietekmi uz vidi,
- nav kompensācijas mehānisma, lai atlīdzinātu ar vides pārvaldību saistītus ekonomiskās darbības ierobežojumus, tādēļ nepieciešams pastiprināti piesaistīt līdzekļus ar dažādu projektu palīdzību,

Lai izpildītu projektā paredzēto, visā tā norises laikā darbojās projekta uzraudzības padome (pa vienam pārstāvim no katras dalīborganizācijas), kuras pieņemtos lēmumus īstenoja projekta izpildstrukturā. Notika arī plānošanas semināri ar sabiedrības līdzdalību un plaša iedzīvotāju aptauja, tika uzsākta iedzīvotāju Apaļā galda foruma un Ziemeļkurzemes ilgtspējīgas attīstības konsultatīvās padomes darbība. Rosinošas pārmaiņas sagaidīja vairāki objekti, kurus saucam par uzskatāmas rīcības jeb demonstrāciju objektiem katrā no pagastiem. Izveidota arī sabiedriskā organizācija «Ziemeļkurzemes «AGENDA-21» centrs», kam jāturpina iesāktais arī pēc LIFE projekta noslēguma. Rezultātu izplatīšanu, pierdes apmaiņu un mijiedarbību ar sabiedrību nodrošina dažādi informatīvi izdevumi, interneta mājas lapa un projekta vēstnesis *Uz zaļā zara*.

Galvenās aktivitātes

Lai pašiem iedzīvotājiem būtu lielāka teikšana un iespēja realizēt savus centienus, projekts uzsācis iedzīvotāju **Apalā galdā forumu** (AGF). Forumu uzdevums — kopīgi vienoties, pieņemt lēmumus par visdažādākajiem attīstības jautājumiem, veidot savu darba kārtību un kopīgi strādāt, lai to īstenotu. Iedzīvotāju līdzdalība ir viens no ilgtspējīgas attīstības stūrakmeņiem.

Iedzīvotāju līdzdalība apalā galdā forumā Dundagā. Public participation in Round — table Forum at Dundaga. Foto/Photo: L. Laicāns

AGF piedāvā :

- lielākas iespējas iedzīvotāju līdzdalībai lēmumu pieņemšanā,
- lēmumu pieņemšanu, balstoties uz ilgtspējības principiem,
- jaunu sadarbības formu un prasmju veidošanu,
- sabiedrības ierosmju novešanu līdz īstenošanai,
- vides apziņas un motivācijas veidošanu,
- iniciatīvas grupu veidošanu.

Aptaujas mērķis bija noskaidrot iedzīvotāju viedokļus ilgtspējīgas attīstības jautājumā, izzināt ieceres un idejas, saistot tās ar vietējo **AGENDA-21**. Ar aptaujas palīdzību iedzīvotāji tika vienlaicīgi informēti par ilgtspējīgu attīstību.

Sabiedrības līdzdalība ir viena no būtiskākajām LA - 21 procesa sastāvdaļām, tādēļ svarīgi bija noskaidrot:

- iedzīvotāju vēlmi un motivāciju līdzdarboties tālredzīgākā saimniekošanā,
- cik iedzīvotāji paši jūtas atbildīgi,
- vai tic, ka pašvaldība spēs veidot šādu attīstību,
- vai domā, ka ar savu aktivitāti un nostāju var kaut ko mainīt,
- vai tas, ko cilvēki vēlas, saskan ar virzību uz ilgtspējību.

Ekoskolas laikā Kolkā veiktās aptaujas prezentācija. Presentation of Public opinion poll during Eco-school at Kolka. Foto/Photo: A. Ūdre

Ar **Zaļā novada ilgtspējīgas attīstības konsultatīvās padomes (IAKP)** starpniecību cenšamies tuvināt lēmējvaras pārstāvjus, uzņēmējus u.c., lai pārdomāti un lietderīgi izmantotu vietējos resursus un iespējas, kā arī sadarbotos ar nacionālo IAKP.

Padome ir informatīva, konsultatīva un koordinējoša institūcija, kuras mērķis ir sekmēt ilgtspējīgas attīstības principu iedzīvināšanu, veicinot arī sabiedrības

līdzdalību. Būtiskākais uzdevums — saskaņot dažādu sektoru darbību, saredzēt Ziemeļkurzemes unikālās iespējas Latvijas un Eiropas kontekstā, mācīties sadarboties tālejošu mērķu vārdā. IAKP konsultācijas nepieciešamas arī ZA - 21 centra turpmākai attīstībai.

Ar vairāku **demonstrāciju jeb uzskatāmās rīcības objektu** palīdzību katrā pagastā veidotas jaunas iespējas un finansiāli atbalstīta Zaļā novada attīstība, lietojot neierastas, rosinošas pieejas, atbalstot aktīvus novada cilvēkus, lietojot cilvēkiem un videi labvēlīgākas tehnoloģijas un metodes būvniecībā, notekūdeņu attīrīšanā un citur.

Demonstrāciju objekts «Pūrciema Baltā kāpa» Rojas pagastā. Demonstration Object «The White Dune» at Purciems, Roja Municipality. Foto/Photo: V. Vilnītis

Prasības demonstrāciju projektu sagatavošanai un apstiprināšanai pirmkārt saistītas ar ilgtspējīgas attīstības četriem pamatprincipiem:

- dabas aizsardzība un attīstība — projektam jābūt videi draudzīgam, t.sk. dabas resursus taupošam, izvēloties labākās iespējamās tehnoloģijas, izmantojot videi draudzīgus materiālus,
- ekonomiskais izdevīgums — vietējie resursi (dabas, cilvēku, kultūrvides u.c.) jāizmanto lietderīgi un efektīvi (vienlaikus aizsargājot vidi un sekmējot teritorijas ekonomisko attīstību),
- sociālais taisnīgums — jāņem vērā ne tikai tūristu, bet, pirmkārt, tieši vietējo iedzīvotāju intereses, jārespektē gan profesionālo, gan dažādu sociālo grupu vajadzības un intereses, jārada jaunas darbavietas,
- kultūrvides mantojums — kultūrobjektu, garīgā mantojuma, kultūrvides tradīciju u.tml. izzināšana, atjaunošana un izmantošana vietējai attīstībai.

Project application was prepared to solve a range of problems that have not lost their importance up to this day:

- Environmental interests are not taken into account during the development planning of the municipalities
- There is lack of information, education and understanding in the field
- Weakly developed public participation, lack of motivation for the participation
- Many decisions and activities in different spheres are not properly done because of the lack of tight co-operative work that leads to negative impact on the environment

- There is lack of the compensation mechanism to compensate the restrictions of economical activity caused by environmental supervision.
- Entrepreneurs and other inhabitants lack motivation for long-term activities, having very few positive examples. Consequently, solutions that ensure saving larger financial capital for the future are often not used.

Starptautiska konference par piekrastes ilgtspējīgu attīstību Rudē. International Conference for Sustainable Coastal Development at Rude, Roja Municipality. Foto/Photo: F. Ballnus

Planned activities:

- International Conference for Sustainable Coastal Development
- Case study visit to EU *Green Region*
- Round-table Forum establishment
- Working out rules and system for the functioning of *Agenda 21* Centre
- Regional *Agenda 21* Centre foundation as a legal organisation
- *Agenda 21* Centre building renovation, using eco-technologies
- Establishment of Advisory Council for Sustainable Development of North Kurzeme Coastal Region
- Coastal Region *Agenda 21* development process by wide involvement of regional society
- Choice of the best demonstration projects
- Implementation of the demonstration projects
- Small demonstration and dissemination: booklets, project newspaper, web page, data banks, etc.
- Action planning for the Coastal Region *Agenda 21* Centre future development and maintenance

Pieredzes apmaiņa Dānijas «Zaļajā reģionā». Case study visit at Denmark's «Green Region». Foto/Photo: A. Pūliņa

To implement the envisaged activities, Supervision Council worked during the whole project making decisions that were carried out by the Executive body of the project. There were planning seminars with public participation, a large survey, the activities of the Public Round-table Forum and the Consulting council of North Kurzeme sustainable development were started. Several objects in each municipality fa-

ced stimulating changes. We call them the objects of visual activity or demonstration objects. P/O «North-Kurzeme AGENDA-21 Centre» has also been created and should continue the work after the conclusion of LIFE project. Distribution of the results, exchange of experience and public interaction have been provided by different publications, web page, and the project leaflet «On Green Branch».

Main activities

The project has started Public **Round-table Forum** to provide the inhabitants with bigger decision making power and possibilities to carry out their ideas. The task of the forum — to make decisions about a wide variety of development questions based on common agreement, to create a common agenda and work together to carry it out. Public participation is one of the corner stones of sustainable development.

RTF offers:

- bigger public participation possibilities in decision making process,
- decision making based on the principles of sustainability,
- working on new co-operation forms and skills,
- implementation of public ideas,
- creation of environmental awareness and motivation,
- formation of initiative groups.

Demonstrāciju objekta «Informācijas zīmes Košraga zvejnieku ciemā» atklāšana. Demonstration object «Information Signs in the Fishermen's Village Kosrags», Kolka Municipality. Foto/Photo: D. Kārklavals

The aim of the survey was to clarify the public opinion on sustainable development, to find out about the suggestions and ideas connecting them with the local AGENDA-21 or creation of sustainable development. During the survey people were also informed about the idea of sustainable development.

Public participation is one of the most important parts of LA - 21 processes therefore it was important to clarify:

- willingness and motivation of the inhabitants to participate in farsighted economical activities
- public sense of responsibility
- trust in the local government to be able to ensure the development
- the idea of being able to change something with everyone's individual activity and attitude
- co-ordination of public wishes with the idea of sustainability

With the mediation of the *Advisory Council for Sustainable Development* (AC) we try to bring together the members of legislative body, entrepreneurs, and others to utilise the local resources and possibilities deliberately and usefully as well as to co-operate with the national AC.

AC is an informative, consulting and co-ordinating institution. Its objective is to facilitate the implementation of the principles of sustainable development with public participation. The most important task of AC is to co-ordinate the activities of different sections, to see the unique possibilities of North Kurzeme within the context of Latvia and Europe, to learn to co-operate in the name of far-reaching aims. Fur-

ther development of «North Kurzeme AGENDA-21 Centre» also requires consultations of AC.

With the help of several **Demonstration objects** new possibilities have been created in each municipality along with the financial support for the development of the Green Coastal Region using unusual approaches, supporting active people in the region, using environmentally-friendly technologies and methods in construction, sewage cleaning etc.

Demonstrāciju objekts «Tūristu apkalpošanas centrs Kolkasragā». Demonstration object «Tourist Service Centre at the Cape of Kolka», Kolka Municipality. Foto/Photo: J. Dambītis

Requirements to prepare and confirm the demonstration projects are connected with the 4 basic principles of sustainable development:

- Nature protection and development — the project has to be environmentally-friendly, saving natural resources, choosing the best possible technologies, using environmentally-friendly materials.
- Economical profitability — local resources (natural, human, cultural, etc.) must be utilised usefully and efficiently (protecting environment and facilitating economic development of the territory).
- Social justice — we must first consider the interests of local people along with the tourists, respect the needs and interests of professional and social groups, create new working places.
- Cultural heritage — finding out about cultural objects, intellectual heritage, cultural traditions, etc., their renewal and usage for the benefit of the local development.

Skaidrojumi un saīsinājumi

Abbreviations

Paskaidrojumi:

Ilgtermiņa attīstība — attīstība, kas nodrošina pašreizējo vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamajai paaudzei vajadzībām.

Rīcības programma — saskaņotu un secīgu uzdevumu kopums, kas jāīsteno noteiktā laika periodā, lai veicinātu noteiktu mērķu sasniegšanu.

Agenda (lat.val.) — darba kārtība, rīcības programma.

Local Agenda-21 jeb vietējā ilgtspējīgas attīstības rīcības programma 21.gadsimtam. Vienošana par šādu programmu izstrādi un īstenošanu **ikvienā vietējā pašvaldībā** tika panākta ANO valstu konferencē Riodežaneiro 1992.gadā. 2002.gadā pasaule vērtēja desmit gados paveikto, valstu līderiem atkal satiekoties Dienvidāfrikas galvaspilsētā Johannesburgā.

Demonstrāciju projekti — paraugprojekti jeb uzskatāmas rīcības projekti, ar kuru palīdzību reklamē kādas netradicionālas, līdz šim nelietotas vai maz lietotas iespējas, tehnoloģijas, rīcības, ko turpmāk varētu lietot daudz plašāk mūsu dzīves vides uzlabošanai.

Forums — plaša pārstāvju sanāksme (Svešvārdu vārdnīca/Dr.Psihol. J.Baldunčika red. — R.: Jumava,1999.- 234. lpp.). Apaļā galda forums — organizācija, kas ietver pārstāvjus no visām vietējām atbildīgajām, iesaistītajām institūcijām un interešu grupām. Tā ir pastāvīgi funkcionējoša organizācija ar savu nolikumu un īpašu kārtības rulli.

Attīstība — sabiedrībai labvēlīgs dabas vides, kultūrvides, sociālās vides un saimnieciskās darbības virzības process jeb pašreizējās situācijas pārmaiņas vēlamajā virzienā.

Vīzija — nākotnes redzējums jeb vēlamā un iespējamā nākotnē sasniedzamā situācija, tēls.

Indikators — (lat. indicator — rādītājs) sistēmas elements, kas kontrolējamā procesa gaitu vai novērojamā objekta stāvokli attēlo ērti uztveramā formā.

Saīsinājumi:

ES — Eiropas Savienība

ZA-21 — sabiedriskā organizācija «Ziemeļkurzemes «AGENDA-21» centrs»

AGF — iedzīvotāju Apaļā galda forums

IA — ilgtspējīga attīstība

IAKP — Ziemeļkurzemes ilgtspējīgas attīstības konsultatīvā padome

LA-21 — *Local Agenda-21* jeb vietējā *Agenda-21*

ANO — Apvienoto Nāciju Organizācija

S/O — sabiedriskā organizācija

Daudzas problēmas un risinājumi, kas minēti Riodežaneiro konferencē (skat. paskaidrojumus), savas saknes rod tieši vietējās aktivitātēs.

Agenda-21 ir process, kurā vietējās pašvaldības strādā partnerattiecībās ar visiem vietējās sabiedrības sektoriem, lai izstrādātu darbības plānus un rīkotos, domājot par to, ka mūsu bērniem un nākamajām paaudzēm jādod iespēja dzīvot veselīgā pasaulē. Pasaulē jau vairāk nekā 2000 pašvaldības no aptuveni 70 dažādām valstīm ir iesaistītas šajā procesā.

Ideālā gadījumā **AGENDA-21** ir kārtība, kad ikviens cilvēks domā par katra sava *spertā soļa* sekām (ģimenē, mājā, skolā, zemnieku saimniecībā, pagastā), un, cik vien iespējams, cenšas mazināt atstāto *pēdu nospiedumu smagumu*. Tādējādi ļaujot videi, kurā dzīvojam, un līdz ar to arī sev pašiem elpot vieglāk un priecīgāk.

Vietējā *Agenda-21* ir galvenais instruments ilgtspējīgas attīstības īstenošanā.

Velotūrisma maršruts «Kolka aplis». Bicycle route «Kolka circle». Foto/Photo: S. Akuraters

Abbreviations:

EU — the European Union

LA - 21 Centre — public organization «North-Kurzeme AGENDA-21 Centre»

RTF — Public Round-table Forum

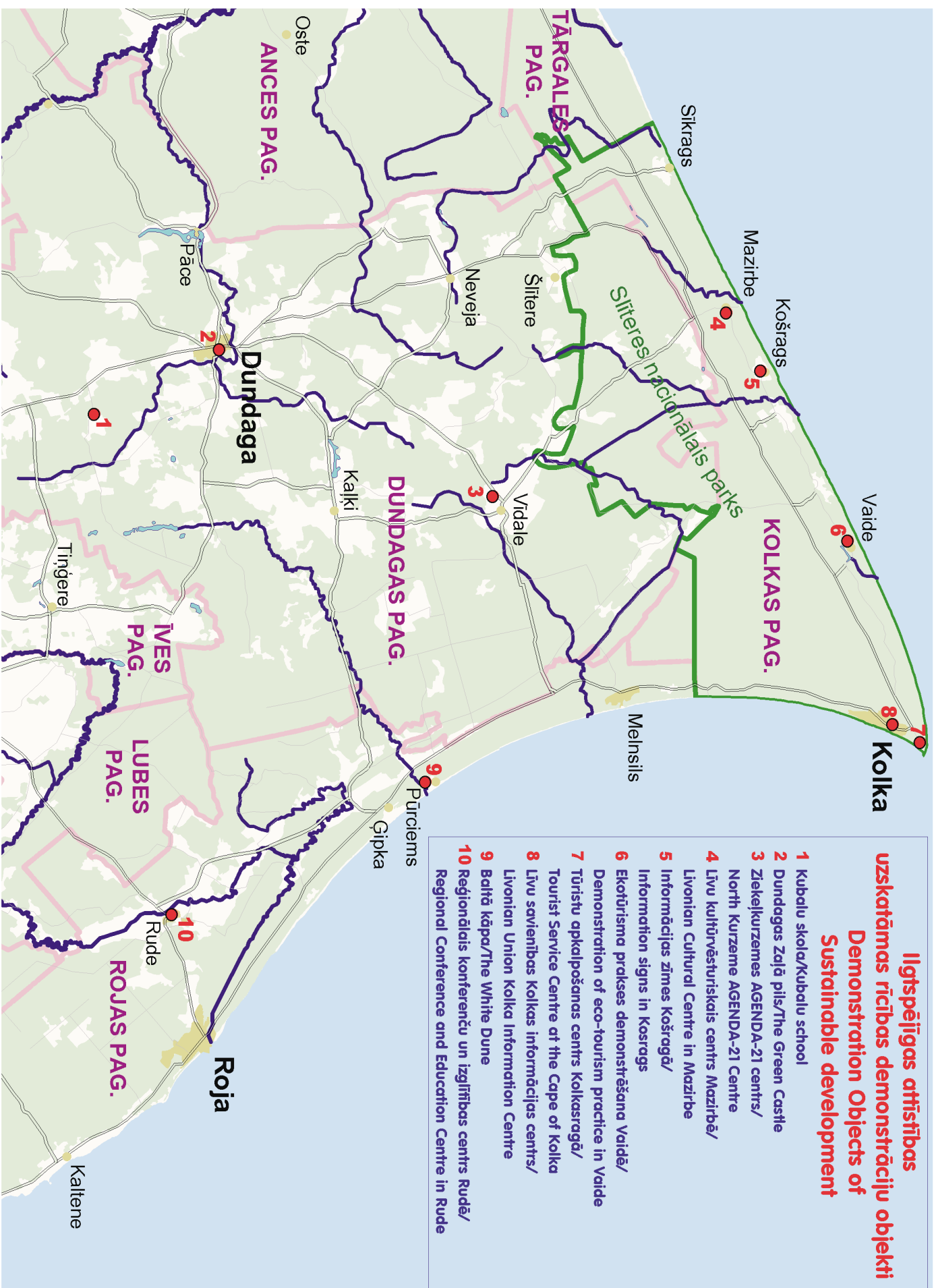
SD — sustainable development

AC — Advisory Council for Sustainable Development

LA-21 — *Local Agenda-21*

UN — the United Nations

P/O — public organization

Projekta rezultātu kopsavilkums

Starptautiska konference par piekastes ilgtspējīgu attīstību un pieredzes apmaiņa — apmācība ES Zaļajā pašvaldībā

Pasākums	Mērķis, vispārējie ieguvumi	Konkrēti rezultāti un citi rādītāji
Konference «Ilgtspējīga piekastes attīstība Latvijā un citās Baltijas jūras valstīs» Rojas pagasta Rudē	Lielāko piekastes problēmu atpazīšana, izpratne par LA - 21 procesa būtiskām sastāvdaļām, citu valstu pieredzes izpēte	- Piedalījās ap 50 dalībnieku - Nolasīti 20 referāti, strādāts darba grupās - Dalībnieku aptaujas rezultāti par piekastes problēmām - Turpmākā sadarbība un jauni projekti
Pieredzes apmaiņa vienā no ES Zaļajiem reģioniem — Storstromas pašvaldībā Dānijā	Iegūta pieredze par veiksmīgu LA - 21 sagatavošanu un īstenošanu, iepazīstoties gan ar Zaļās skolas darbību, videi draudzīgu bērnu dārzu, veselības centru, uzņēmējdarbības tīklu, ekotūrisma kempingu un LA - 21 centru	- Dānijas pieredzi apguva 12 Ziemeļkurzemes pārstāvji - Apmeklēti un iepazīti pavisam 7 dažādi objekti vai nozares un to dalība LA - 21 procesā - Iegūta daudzpusīga informācija, t.sk. metodika un secinājumi par 12 gadu pieredzi - Iegūti partneri turpmākai sadarbībai

Apalā galda foruma izveide un *Agenda - 21* attīstības process ar plašu sabiedrības līdzdalību

Pasākums	Mērķis, vispārējie ieguvumi	Konkrēti rezultāti un citi rādītāji
Semināri «Iedzīvotāju līdzdalība ilgtspējīgā attīstībā»	- Dažādu nozaru vietējo speciālistu pieredzes, zināšanu, ieteikumu izmantošana IA veidošanā novadā - Dalībnieku izglītošana par IA	- Semināros piedalījās ap 50 cilvēku no 20 dažādām mērķgrupām - Veikta problēmu analīze - Noteiktas vēlāmās rīcības - Izveidots IA indikatoru saraksts
Ekoskola	Iesaistīt skolēnus novada attīstības plānošanā, veicināt sadarbību starp reģiona skolām, informēt par projektu «Zaļais novads-21», sekmēt skolēnu iniciatīvu un aktivitāti, audzinot viņos lepnumu par savu novadu	- Piedalījās 45 skolēni un 9 skolotāji no Kolkas, Rojas un Dundagas skolām - Skolēni tika sagatavoti iedzīvotāju aptaujai - Notika darbs dažādās ievirzēs (vizuālās mākslas, kokapstrādes, dabas izpētes un lībiešu valodas)
Iedzīvotāju aptauja	Izzinātas iedzīvotāju vajadzības, ieceres un idejas, rēķinoties ar tām IA veidošanā novadā. Ar aptaujas palīdzību iedzīvotāji tika informēti arī par IA priekšrocībām.	- Sagatavotas aptaujas anketas ar 40 jautājumiem par pagasta un Ziemeļkurzemes attīstību un respondenta paša attieksmi pret dažādiem jautājumiem - Aptaujāti ap 120 iedzīvotājiem Kolkas, Dundagas un Rojas pagastos
Ideju konkurss «Domāts — darīts!»	Apzināt sabiedrības ierosmes par to, kā vislabāk veidot t.s. lielos demonstrāciju objektus. Tāpat — kā tos sakopt un kā tajos attīstīt sabiedrībai vērtīgu darbību	Konkurss par trīs lielo uzskatāmas rīcības objektu attīstību, t.i., par Līvu kultūrvēsturisko centru Mazirbē, par Dundagas Zaļo pili un Pūrciema Balto kāpu
Iedzīvotāju Apalā galda forums	Iedzīvotāju aktivizēšana un līdzdalība vietējai attīstībai, iespēja realizēt pašu idejas un centienus.	Sasaukti divi AGF mērķu un uzdevumu noteikšanai, konkrētu darbības virzienu atlasei un darba grupu izveidošanai
AGF darba grupas	Darbs pie konkrētiem jautājumiem, rīcība forumā nolēmtā īstenošanai	AGF starplaikos darbojas šādas darba grupas: - Dabas un kultūrvides objektu sakopšanas - Bioloģiskās lauksaimniecības - Ekotūrisma - Jauniešu brīvā laika un nodarbinātības
Dažādi semināri	Iedzīvotāju informēšana, izglītošana, plānošana un sadarbība gan ekotūrisma attīstībai, gan kultūrvides sakopšanai, ekotehnoloģiju apguvei, dabas vides estētisko izpausmju izziņošanai, vides skaidrošanai, konkrētu objektu sakopšanai, arī par ūdens nozīmi un videi draudzīgiem mazgāšanas līdzekļiem, par lauku uzņēmēju iespējām Eiropas Savienībā u.c. jautājumiem	Notikuši šādi semināri (dalībnieku skaits): - Ekotūrisma attīstībai «Kolkas aplis» (21) - Cilvēks — Daba — Kompozīcija (16) - Par Baltās kāpas attīstību (48) - Kultūras vēsture un kultūras tūrisms (38) - Ekotūrisma prakse un sadarbības tīkls (27) - Starptautiskā vides diena jeb ūdens nozīme cilvēka dzīvē (50) - Lauku uzņēmēju iespējas ES (21) - Par līdzekļu piesaisti mežu attīstībai (10)

Ziemeļkurzemes AGENDA - 21 centra izveide

Pasākums	Mērķis, vispārējie ieguvumi	Konkrēti rezultāti un citi rādītāji
Statūtu izstrāde	Sagatavoti statūti organizācijas reģistrācijai un turpmākai darbībai	- Statūti pieņemti dibināšanas kopsapulcē 2002.g. 20.decembrī - Organizācijas dibinātāji ir ES LIFE projekta partneri
Organizācijas reģistrācija	Centrs iegūst juridiskas personas statusu un tiesības	Reģistrēta 22.01.2003. LR Uzņēmumu reģistrā kā sabiedriskā organizācija <i>Ziemeļkurzemes AGENDA - 21</i> centrs
Centra izveide Dundagas pagasta Vidales skolā	Sagatavots tehniskais projekts ēkas rekonstrukcijai, izmantojot cilvēkam un videi draudzīgus materiālus un risinājumus	Sagatavots tehniskais projekts ēkas rekonstrukcijas 1. kārtai, realizēta daļa projekta

Summary of project results

International Conference on Sustainable Coastal Development and Experience Exchange — training in EU Green Municipality

Activity	Aim, General Benefits	Specific Results and Other Data
Conference «Sustainable Coastal Development in Latvia and Other Baltic States» in Rude, Roja Municipality.	Recognition of the biggest coastal problems, understanding of the essential parts of the LA - 21 processes, studying the experience of other states.	• 50 participants • 20 reports presented, workshops • Results of participant surveys on coastal problems • Further co-operation and new projects
Study visit to one of the EU Green Regions — Storstrom Municipality, Denmark	Obtained experience about successful preparation and implementation of LA - 21, learning about the work of Green School, an environmentally friendly kindergarten, health centre, entrepreneurship network, eco-tourism campsite and LA - 21 Centre.	• 12 participants from North Kurzeme • 7 different objects visited and their participation in the LA - 21 processes studied • Many-sided information gathered including methods and conclusions about 12 year experience • Partners found for further co-operation.

Formation of Public Round-table Forum and Development Process of Agenda - 21 with Wide Public Participation

Activity	Aim, General Benefits	Specific Results and Other Data
Seminars «Public Participation in Sustainable Development»	• Use of experience, knowledge, suggestions of different local specialists in the process of SD work in the region • Participant training about SD	• 50 people from 20 different target groups participated in the seminars • Problem analysis performed • Advisable activities stated • List of SD indicators created.
Eco-school	To involve students in the regional development planning, encourage the co-operation among the schools in the region, inform about the LIFE project, facilitate student initiative and activity, teaching them being proud of their region.	• 45 students and 9 teachers participated from Kolka, Roja and Dundaga schools • Students prepared for making opinion polls • Work in different subjects (art, woodwork, nature studies, the Livonian language)
Public opinion poll	Needs, plans and ideas of the local population found out and considered in the process of creating SD in the region. People informed about the advantages of SD with the help of the poll.	• A questionnaire of 40 questions prepared about the development of North Kurzeme and the attitude of the respondents to different questions • 120 people questioned in Kolka, Dundaga and Roja Municipalities
Contest of ideas «Thought and Done!»	Public ideas collected on how to make big demonstration objects, how to keep them in order and develop public activity around them.	Contest on the development of three big demonstration objects — Livonian Cultural Centre in Mazirbe, Dundaga Green Castle and Purciems White Dune
Public Round-table Forum	Encouraging public activity and participation in the local development, a chance to fulfil their own ideas and aspirations.	Two RTF summoned to state the aims and tasks, to select specific work directions and to form workshops
RTF workshops	Work on specific questions, activities to accomplish the tasks stated in the Forum.	The following workshops work during the intervals between the RTF: • Tidying the objects of natural and cultural value, • Ecological farming, • Eco-tourism, • Free time and employment of young people.
Different seminars	Public information, education, planning, and co-operation for the development of eco-tourism, tidying the cultural environment, studying the eco-technologies, learning about the aesthetics of natural environment, environmental interpretation, and renewal of specific objects, the importance of water and environmentally-friendly household chemicals, the possibilities of the country entrepreneurs in the EU and other subjects.	The following seminars have taken place (number of participants): • For the development of eco-tourism «Kolka Circle» (21) • «Person — Nature — Composition» (16) • On the development of the White Dune (48) • Cultural history and cultural tourism (38) • Eco-tourism practice and co-operation network (27) • International Environment Day or the importance of water in human life (50) • Possibilities of rural businesses in the EU (21) • Investment attraction to the forest development (10)

Formation of North Kurzeme AGENDA - 21 Centre

Activity	Aim, General Benefits	Specific Results and Other Data
Working on statutes	Statutes prepared for the registration and further activities of the organisation.	• Statutes passed in the foundation meeting on December 2, 2002. • The founders of the organisation are the EU LIFE project partners
Registration of the organisation	The centre obtains the status and rights of a juridical person	Registered on January 22, 2003 in the Company Register of the Republic of Latvia as a public organisation <i>North Kurzeme Agenda - 21 Centre</i>
Establishing the centre in Vidale School, Dundaga Municipality	Technical project of the building is prepared for the reconstruction using environmentally-friendly materials and developments	Technical project of the building has been prepared for the first stage of the reconstruction, part of the project completed.

Projekta rezultātu kopsavilkums

Ilgtermiņīgas attīstības uzskatāmas rīcības demonstrāciju objekti

Pasākums	Mērķis, vispārējie ieguvumi	Konkrēti rezultāti un citi rādītāji
Dundagas pagastā Zaļā pils	Izveidot Dundagas viduslaiku pili par vienu no Ziemeļkurzemes ekotūrisma atbalsta punktiem, iekārtojot pili telpas pastāvīgām ekspozīcijām, izstādēm un dažādiem pasākumiem vides izglītībai un IA popularizēšanai.	Veikti dažādi remontdarbi, tai skaitā ierīkotas telpas pastāvīgai ekspozīcijai, atjaunots jumts, iegādāts aprīkojums, labiekārtota apkārtnē, veidota reklāma un vides skaidrošanas pasākumi
Dundagas pagastā Kubalu skola — ilgtspējīga sabiedrības izglītības iestāde	Valsts mēroga nozīmīgās ēkas un tās vēsturiskās atpazīstamības uzturēšana un sabiedriskā lietojuma iespēju paplašināšana, padarot novada kultūrvēstures materiālus plaši pieejamus pētniecībai un izglītībai.	• Ievērojot vēsturisko iekštelpu dalījumu, izbūvēta daudzfunkcionāla telpa no vadpētnieciskajam darbam un izglītojošiem pasākumiem • Restaurēti logi, saglabājot atbilstību vēsturiskajam veidolam • Izbūvēta kanalizācijas sistēma, novēršot gruntsūdeņu virsejo slāņu piesārņošanu.
Dundagas pagastā Zaļā novada ilgtspējīgas attīstības centrs Vidālē (Ziemeļkurzemes AGENDA - 21 centrs)	Mērķis — izveidot bāzi ZA - 21 centra darbībai bijušajā Vidāles skolas ēkā un tās apkārtnē, veidojot to par reģionālu IA centru	• Sagatavota un daļēji realizēta ēkas rekonstrukcijas projekta 1.kārta • Sagatavots projekta pieteikums ES finanšu līdzekļu piesaistei turpmākai centra attīstībai
Kolkas pagastā Līvu kultūrvēsturiskais centrs Mazirbē	Līvu tautas nama pārtapšana par daudzveidīgi izmantojamu un sabiedrībai plaši pieejamu centru, izveidojot līvu piekrastes kultūras muzeju, iekārtojot literatūras krātuvi, tūrisma informācijas centru, organizējot dažādus pasākumus un starptautiskus svētkus.	Sakārtota nama infrastruktūra: atjaunots jumts, fasāde, laboti logi, veikts pirmā un otrā stāva telpu remonts, ierīkota ūdensapgāde un kanalizācija, siltumapgāde, nomainīta elektroinstalācija un veikti citi darbi
Kolkas pagastā Kolka — senais līvu ciems jeb Līvu savienības Kolkas informācijas centra projekts	Līvu centrā tiek veidota tūristiem pievilcīga vide, popularizējot lībiešu kultūras vērtības un tūrisma pakalpojumu sniegšanā iesaistot vietējos iedzīvotājus.	Izremontētas telpas, iegādāts aprīkojums un birojtehnika, atjaunota centra vizuālā informācija, sagatavots un daļēji realizēts apkārtnes labiekārtošanas projekts, izdots buklets
Kolkas pagastā Informācijas zīmes valsts kultūras pieminekļi Košraga zvejnieku ciemā	Pievērst sabiedrības uzmanību valsts nozīmes pilsētbūvniecības piemineklim.	Izgatavots un uzstādīts informatīvs stends, ceļa zīme un māju plāksnītes.
Kolkas pagastā Ekotūrisma prakses demonstrēšana Vaidē	Sabiedrības vides apziņas veidošana un ekotehnoloģiju pielietošana sadzīvē vienā no tūristu iecienītākajām vietām Talsu rajonā	Uzstādītas dalītās savākšanas tualetes un izdots informatīvs buklets
Kolkas pagastā Tūristu apkalpošanas centrs Kolkasragā	Pasargāt teritoriju no pārlieku lielas slodzes, organizēt tūristu plūsmu, kā arī informēt tūristus par raga unikālītāti un apkārtnes vērtībām.	Izveidots tūristu apkalpes centrs Kolkasragā ar informācijas punktu, velosipēdu novietni, ekotualetēm, vides izziņas takām.
Rojas pagastā Baltā kāpa jeb jūras piekrastes aizsargjoslas ilgtspējīga attīstība	Kompleksa uzskatāmas rīcības demonstrācija jūras piekrastes aizsargjoslā: veikti pasākumi dabas un kultūrvēsturiskās vides aizsardzībai, krasta joslas stāvokļa kontrolei, aizsargjoslas plānojumam, izglītībai, tūrisma attīstībai un sociālās aprūpes pilnveidošanai.	• Veikts Baltās kāpas teritorijas labiekārtojums • Izveidots materiāls par piekrastes vēsturi un ģeoloģiskajiem apstākļiem • Izstrādāts plānojums piekrastes zonas attīstībai • Mazās ostas piemērošana tūrisma vajadzībām • Izveidots jauna tipa sociālās aprūpes centrs
Rojas pagastā Reģionālais konferenču un izglītības centrs Rudē	Sakārtot centra konferenču zāli, samazinot enerģijas patēriņu, palielinot konkurētspēju un nodrošinot starptautisku un reģionālu pasākumu pilnvērtīgu norisi.	Konferenču dalībnieku darba apstākļu uzlabošanai veikta: • Konferenču zāles apkures rekonstrukcija • Ventilācijas rekonstrukcija • Aprīkojuma iegāde konferenču zālei • Informatīva bukleta izdošana

Ziemeļkurzemes IA konsultatīvās padomes izveide un rīcības plānošana ZA-21 centra turpmākai pastāvēšanai un attīstībai

Pasākums	Mērķis, vispārējie ieguvumi	Konkrēti rezultāti un citi rādītāji
Priekšlikumi sekmīgai LA-21 procesa uzsākšanai un attīstībai pašvaldībās	Sagatavots plašs pārskats un analīze par IA Latvijā un pasaulē, par projekta «Zaļais novads - 21» norisi.	Pielikums ZA-21 attīstības programmai
ZA-21 attīstības programma	Plāns turpmākai darbībai pēc LIFE projekta noslēguma	Sagatavoti konkrēti priekšlikumi ZA-21 turpmākai darbībai, ņemot vērā LIFE projekta rezultātus un IAP priekšlikumus
Ziemeļkurzemes ilgtspējīgas attīstības konsultatīvā padome	Saskaņot dažādu sektoru lēmumus IA principu iedzīvināšanai, konsultēt ZA-21 darbību.	Sagatavots nolikums, izveidots sastāvs un sasauktas divas paplašinātās padomes sēdes
Projekti turpmākai attīstībai	Sagatavoti jauni projekti un piesaistīts finansējums IA sekmēšanai dažādās jomās: vides apziņas veidošanai, novada ekoskolas darbībai, ekotūrisma attīstībai, raksturīgu kultūrvides elementu kopšanai un ZA - 21 attīstībai	Jauni projekti un idejas turpmākai IA sekmēšanai: • Ziemeļkurzemes Zaļā novada Ekoskola, • Par mazo ekotehnoloģiju demonstrēšanu ZA-21 centrā Vidālē • Par līvu kultūrvides kopšanu amatniecībā • Dundagas ceplis — keramikas darbnīcas atjaunošanai • Par ekotūrisma attīstību, u.c.

Summary of project results

Demonstration Objects of Sustainable Development

Activity	Aim, General Benefits	Specific Results and Other Data
<u>Dundaga Municipality</u> <i>The Green Castle</i>	To transform the medieval castle in Dundaga into one of the support centres of North Kurzeme eco-tourism arranging premises for constant exhibitions and different environmental study and SD promotion activities.	Different repair works completed including the premises for a constant exhibition, the roof replaced, equipment purchased, territory improved, promotional and environmental study activities organised.
<u>Dundaga Municipality</u> Kubalu School — sustainable educational institution.	Preserving the historical recognition of the building of national importance, extending its public use possibilities and making the materials of regional history and culture accessible for research and education.	• Multi-functional room for regional studies and educational activities constructed preserving the historical planning of the premises • Windows renovated preserving their historical shape • Sewerage system built preventing the pollution of the upper ground-waters
<u>Dundaga Municipality</u> Sustainable Development Centre of the Green Coastal Region in Vidale (North Kurzeme Agenda - 21 Centre)	Objective — to create basis for the further activities of the LA-21 Centre in the building of former Vidale School and the territory, transforming it into the regional SD Centre.	• Prepared and partly implemented the first stage of the building reconstruction • Project proposal prepared for attracting the EU investments for the further development of the Centre
<u>Kolka Municipality</u> Livonian Cultural Centre in Mazirbe	To transform the Livonian House into a multi-functional centre accessible for the public by creating Cultural Museum of the Livonian Coast, arranging a library, tourism information centre, organising different activities and international festivals.	Infrastructure of the building set, the roof and facade renovated, windows repaired, premises redecorated, water supply, sewerage and heating installed, wiring changed and other works completed.
<u>Kolka Municipality</u> Kolka — the old Livonian village or the project of the Livonian Union Kolka Information Centre.	To form an attractive environment for tourists in the Livonian Centre promoting the values of the Livonian culture and involving the local people in tourism service.	Premises renovated, equipment and office supplies purchased, the visual information renewed, the project of the territorial improvement prepared and partly completed, a booklet published.
<u>Kolka Municipality</u> Information signs in the national cultural monument — fishermen's village Kosrags.	To attract the public attention to a national monument of town building.	An information stand, road signs and house tablets made and set up.
<u>Kolka Municipality</u> Demonstration of eco-tourism practice in Vaide	Formation of public environmental awareness and use of eco-technologies in everyday life in one of the most popular tourism objects in Talsi District.	Toilets of divided collection have been set up and information booklet published.
<u>Kolka Municipality</u> Tourist Service Centre at the Cape of Kolka	To protect the territory from the increasing load, to organise the flow of tourists and to inform them about the unique status of the Cape and the values of the surroundings.	Tourist service centre created at the cape of Kolka with an information post, bicycle stand, eco-toilets, and environmental study paths.
<u>Roja Municipality</u> The White Dune or sustainable development of the coastal protected zone.	Complex demonstration in the coastal protected zone: activities performed to protect the natural and cultural environment, to control the coast condition, to work out the protected zone planning, for education, tourism development and social aid improvement.	• Territorial improvement of the White Dune completed • A material on the history and geological conditions of the coast created • Development plan for the coastal zone worked out • Adaptation of the small port for the tourism needs • A new type of social care centre opened
<u>Roja Municipality</u> Regional Conference and Education Centre in Rude	To arrange the conference hall of the centre reducing the energy consumption, increasing competitiveness and ensuring the process of international and regional activities there.	To improve the working conditions of conference members: • The heating of the conference hall reconstructed • Ventilation reconstructed • Equipment for the conference hall purchased • Information booklet published

Formation of North Kurzeme Advisory Council of SD and Action Planning for Further Existence and Development of LA - 21 Centre

Activity	Aim, General Benefits	Specific Results and Other Data
Suggestions for a successful start and development of LA - 21 processes in the municipalities.	Review and analysis prepared about SD in Latvia, in the world and the activities of the project «Green Region - 21».	Supplement to the LA - 21 Centre development programme.
LA - 21 Centre Development Programme	A plan of further activities after the completion of the LIFE project.	Specific suggestions prepared for the further work of LA - 21 Centre considering the results of the LIFE project and the suggestions of the AC.
North Kurzeme Advisory Council of Sustainable Development	To co-ordinate the decisions of different sectors in order to implement the principles of SD, to consult the activities of LA - 21 Centre.	Regulations prepared, staff formed, 2 open Council meetings organised.
Further development projects.	New projects prepared and investments attracted for facilitating SD in different areas: creating environmental awareness, activities of the regional eco-school, development of eco-tourism, preserving the typical elements of cultural environment and the development of LA - 21 Centre.	New projects and ideas for the further facilitating of SD: • Eco-school of North Kurzeme Green Coastal Region • On the demonstration of the small eco-technologies in the LA - 21 Centre in Vidale • On preserving the Livonian cultural environment in craft • Dundaga brick-kiln — for the renovation of the ceramics workshop • On the development of eco-tourism, and other projects

Projekta rezultātu kopsavilkums

Summary of project results

Ideju un pieredzes izplatīšana

Pasākums	Mērķis, vispārējie ieguvumi	Konkrēti rezultāti un citi rādītāji
Projekta vēstnesis «Uz zaļa zara»	Iedzīvotāju informēšanai un izglītošanai.	Izdoti pavisam 5 vēstneši, kuros: • Atspoguļota projekta norise • Rakstīts par interesantiem novada cilvēkiem • Sniegta informācija par AGF, uzskatāmas rīcības objektiem, ekoturisma elementiem u.c.
Mājas lapa	Visplašākās iespējas projekta norises un rezultātu atspoguļošanai un IA popularizēšanai.	• Interneta mājas lapa (kopš 2002.g.): www.zalaisnovads21.lv • Sastāv no 10 nodaļām, latviešu un angļu valodā • Iknedēļas vidējā apmeklētība: 20 cilvēki
Projekta biļetens	Galvenokārt iedzīvotāju, AGF dalībnieku un arī plašākas sabiedrības informēšanai un izglītošanai par IA mērķiem un uzdevumiem dažādos līmeņos un mērogos: pasaulē, Latvijā, pagastā un ikvienā ģimenē	Izdots informatīvs biļetens «Zaļais novads - 21» 45 lpp. apjomā
Ekoturisma rokasgrāmata	Plašas sabiedrības informēšanai par ekoturisma iespējām pašvaldībās un privāts sektorā, par Slīteres dabas takām, vides skaidrošanas nozīmi un ekoturisma piemēriem Kolka pagastā	Izdota ekoturisma rokasgrāmata «Ceļosim zaļi!» 80 lpp. apjomā
Bukleti	Izdoti bukleti Kolka un Mazirbes līvu centra, Dundagas Zaļās pils, Rudes konferenču un izglītības centra, arī līvu kultūrvēstures vērtību atpazīšanai un ekoturisma principu un pieredzes izplatīšanai	Izdoti pavisam 7 bukleti: • «Uz līvu zemi Kolkā» • «Dun - dang» • Labas ekoturisma prakses demonstrēšana jeb Vaides ragu kolekcija • Rudes konferenču centrs • Plagā loul jeb Līvu karoga buklets • Līvōd pīvād jeb Lībiešu svētki
Dažādi raksti	Informēt plašu sabiedrību par projekta norisi	Sagatavoti aptuveni 60 raksti «Talsu Vēstīm», «Bangai», «Dundadzniekam», «Dienai», «Ceļotpriekam», kā arī lielākajām ziņu aģentūrām

Distribution of Ideas and Experience

Activity	Aim, General Benefits	Specific Results and Other Data
Project leaflet «On Green Branch».	To inform and educate the local population.	5 leaflets published: • Reflecting the project processes • Informing about interesting people in the region • Providing information about the RTF, demonstration objects, elements of eco-tourism and others
Web page	Extensive possibilities for reflecting the process and results of the project and promoting SD.	• Web page (since 2002): www.zalaisnovads21.lv • Consists of 10 chapters in Latvian and English • Average weekly attendance: 20 people
Project Newsletter	To inform and educate the local public, members of the RTF and other society about the objectives of SD on different levels and scales: in the world, in Latvia, in the municipality and in each family.	Newsletter «Green Coastal Region - 21» published, amount of 45 pages.
Manual of Eco-tourism	To inform the society about the eco-tourism possibilities in the municipalities and private sector, about the Slītere nature paths, the importance of environmental education, and examples of eco-tourism in Kolka Municipality.	Manual of eco-tourism published «Let Us Travel in Green!», amount of 80 pages.
Booklets	Booklets for the recognition of the Livonian Centre in Kolka and Mazirbe, the Green Castle in Dundaga, the Conference and Education Centre in Rude, and the values of the Livonian history and culture, the distribution of experience and principles of eco-tourism.	7 booklets published: • «To the Livonian Land in Kolka» • «Dun - dang» • Demonstration of Good Eco-tourism Practice or Vaide Horn Collection • Rude Conference Centre • Plagā loul or the Livonian flag booklet • Līvōd pīvād or the Livonian Festival • Book of the Livonian culture-history
Different articles	To inform the society about the project processes.	60 articles written for the newspapers «Talsu Vēstis», «Banga», «Dundadznieks», «Diena», «Ceļotprieks», as well as for the biggest news agencies.

Turpinājums un attīstība

Continuation and Development

Ziemeļkurzemes AGENDA-21 centrs (ZA - 21) ir sabiedriska organizācija, kuras mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību, samazinot dažādu darbību negatīvo ietekmi uz Ziemeļkurzemes vidi, sekmējot taupīgu saimniekošanu, labvēlīgas sociālās vides veidošanu, dabas un kultūras vērtību saglabāšanu.

Citiem vārdiem: vides kvalitātes paaugstināšana *Zaļajā novadā* (ilgtspējīga vietējo resursu, vērtību un iespēju lietošana) un sadarbība ar līdzīgām organizācijām Latvijā un citviet.

Zaļā novada attīstības kartēšana seminārā Dundagas vidusskolā. Mapping of North Kurzeme Agenda-21 Centre development. Foto/Photo: A. Pūliņa

Organizācija ir atvērta jaunām idejām un projektiem un turpinās darboties arī pēc LIFE projekta noslēguma. Statūtos paredzētie organizācijas uzdevumi:

1. Ilgtspējīgas pārvaldības informācijas un vides saziņas nodrošināšana.
2. Vides izglītības sekmēšana.
3. Vietēja, reģionāla un starptautiska mēroga semināru, apmācību, darba grupu, «Apalā galda» foruma un ilgtspējīgas attīstības konsultatīvās padomes organizēšana un koordinēšana.
4. Agenda-21 plānošanas, ieviešanas un uzraudzības procesa vadīšana un pārraudzība.
5. Sabiedrības līdzdalības nodrošināšana.
6. Konsultāciju sniegšana.
7. Sadarbība ar vietējām skolām.
8. Projektu vadīšana, koordinēšana un dalība tajos.
9. Sadarbība ar līdzīgām organizācijām Latvijā un citās valstīs.

ZA-21 attīstības iespējas

Lai izzinātu iedzīvotāju attieksmi, uzklaušītu priekšlikumus, veikta aptauja, rīkoti semināri, veidots iedzīvotāju Apalā galda forums un diskutēts Ilgtspējīgas attīstības konsultatīvajā padomē. Jeb, citiem vārdiem, noskaidrots, cik liels ir mūsu kopīgais

potenciāls darboties ilgtspējības virzienā, cik liela ir vēlme un motivācija kaut ko mainīt, cik daudz ir ideju un ierosinājumu.

Dundagas Mākslas skolas bērnu izstāde demonstrāciju objektā «Zaļā pils». Art school student's exposition at the demonstration place Dundaga «Green Castle». Foto/Photo: A. Pūliņa

Projekta teritorijas **iedzīvotāji nākotnē vēlas** savu pagastu apdzīvotības pieaugumu ar vairāku paaudžu ģimenēm, kurās ir vismaz trīs bērni. Cilvēki strādās labi atalgotās darbavietās, apkārtnē būs sakopta un cilvēki savstarpēji labvēlīgi.

Izglītībā paredz vidusskolas (ģimnāzijas) ar specializāciju (amatniecībā, mežsaimniecībā, tūrismā, kultūrā), darbojas mūzikas un mākslas skolas, sākumskolas, bērnudārzi, ir tautas universitāte un citas iespējas turpināt izglītību tepat novadā.

Uznēmējdarbību iedzīvotāji nākotnē saista ar mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, nelielām ražotnēm ar vietējiem izejmateriāliem, tai skaitā lauksaimniecībā — ar vidēji lielām zemnieku saimniecībām, pārsvarā tradicionālajā lauksaimniecībā, bet attīstīta arī netradicionālā un bioloģiskā. Tūrisms attīstāms no sezonāla par visa gada nodarbošanos, visdažādākajās tā izpausmēs. Mežsaimniecībā un kokapstrādē iedzīvotāji nākotnē redz valsts un pašvaldību pārziņā esošus mežus un maksimālu koksnes pārstrādi.

Kultūrā saglabājas viss jau esošais un tiek veidoti jauni, novada atpazīstamību stiprinoši, oriģināli kultūras pasākumi.

Sociālajā aprūpē darbosies profesionāli mobīlie aprūpes dienesti, dienas centri, sociālās mājas u.c.

Dabas vide nedrīkstētu neko zaudēt no pašreizējās kvalitātes, jāpastāv aizsargājamām teritorijām ar saviem ierobežojumiem, bet jādarbojas arī kompensāciju mehānismam ekonomisko zaudējumu segšanai privātpersonām, kā arī subsīdijām ainavu veidošanai, īpaši saudzīga būs attieksme pret kāpu zonas teritoriju, upju ielejas būs atīrītas no piesārņojuma.

Demonstrāciju objekts «Ekotūrisma prakses demonstrēšana Vaidē». Demonstration place «Demonstration of Eco-tourism practice in Vaide». Foto/Photo: L. Laicāns

Nākotni iedzīvotāji redz ar interneta pieejamību katrā darbavietā un mājā, izmantojot šo mūsdienīgo sakaru iespējas informācijai, saziņai, sadarbībai, kas sekmē novada ilgtspējīgu attīstību.

Ar **dzīves vides kvalitātes uzlabošanu** pagastā cilvēki saprot tīrību, sakoptību, labu dzeramo ūdeni, nepiesārņotus mežus, materiālo drošību, pirkspējas palielināšanos, saturīgus kultūras pasākumus, kārtības ievērošanu sabiedriskās vietās un sadarbības veicināšanu.

Par dzīves vides kvalitātes uzlabošanu spriestu pēc atjaunotām mājām, jaunām darba vietām, palielinātām algām, tūrisma attīstības, demogrāfiskās situācijas uzlabošanās, attieksmes maiņas, paaugstināta izglītības un kultūras līmeņa, asfaltētiem ceļiem u.tml.

Semināra par ūdens nozīmi pie Dundagas vecā ūdenstornja. Seminar on significance of water at Dundaga old water-tower. Foto/Photo: L. Laicāns

Pagastu attīstības mērķus no cilvēku viedokļa varētu raksturot arī šādi:

- veselīga pārtika,
- veselīga vide,
- labs, drošs, patīkams mājoklis,
- darbs, kas apmierina mūsu materiālās vajadzības, dod saskarsmes iespējas, ir interesants,
- sabiedriskā drošība un kārtība,
- izklaides jeb interesantas brīvā laika pavadīšanas iespējas,
- iespēja attīstīties personīgi, t.sk. augt garīgi.

No iedzīvotāju nākotnes redzējuma, problēmu uzskaitījuma un ieteiktajiem risinājumiem **var secināt**, ka, lai sekmētu ilgtspējīgu novada attīstību, *Ziemeļkurzemes AGENDA-21* centram jāveido un jāveicina projekti, kas:

- sekmē jauniešu palikšanu laukos,
- veido jaunas darba vietas,
- palīdz nelabvēlīgajām ģimenēm,
- novērš nabadzību un sekmē labklājību,
- palīdz cilvēkiem noticēt labu pārmaiņu iespējām,
- atbalsta mazos uzņēmumus un saimniecības,

- lauksaimniecībā īpaši sekmē bioloģisko metožu lietošanu,
- veido ekotūrisma elementu arvien lielāku īpatsvaru tūrisma,
- sakopj dabas un kultūrvidi,
- ievieš skolu programmās mācību par ilgtspējīgu attīstību, lai skolēni vairāk izprastu norišu un lietu kopsakarības, gan savā apkārtnē, gan pasaulē.

Demonstrācijas objekts «Informācijas zīmes Košraga zvejnieku ciemā». Demonstration object «Information signs in the fisherman's Village Kosrags». Foto/Photo: L. Laicāns

Iedzīvotāju forumā noteiktie rīcību virzieni arī ir viens no ZA - 21 turpmākajiem uzdevumiem: jauni projekti to īstenošanai sadarbībā ar rīcību ierosinātajiem un AGF darba grupām.

Lai veicinātu projekta tālejošā mērķa piepildījumu un **LA - 21 procesa attīstību, nepieciešams:**

- nodrošināt īpašas organizācijas (ZA - 21) pastāvēšanu, kas tālāk attīstītu LA - 21 kā sistēmu un nepārtrauktu procesu.
- Veidot jaunus projektus, kas sekmētu ilgtspējības principu ieviešanu dažādās nozarēs un iedzīvotāju ierosmju īstenošanu.
- Turpināt iedzīvotāju līdzdalību ar Apaļā galda foruma palīdzību (iedzīvotāju līdzdalība kā neatņemama LA - 21 procesa sastāvdaļa).
- Pilnveidot sadarbību ar skolām.
- Attīstīt Zaļā novada IA konsultatīvās padomes darbību (konsultācijas centra attīstībai un sadarbība starp novada attīstību vistiešāk ietekmējošām institūcijām).

Ilgspējīgas jeb noturīgas attīstības priekšrocības neizpaužas tūlīt vai vienā divos gados, bet ilgākā laika posmā, nodrošinot pašvaldības stabilu attīstību un izvairoties no dažāda veida krīzēm.

Demonstrāciju objekts «Ziemeļkurzemes Agenda-21 Centrs» Vidalē. Demonstration object «North Kurzeme Agenda-21 Centre» at Vidale, Dundaga Municipality. Foto/Photo: L. Laicāns

North Kurzeme AGENDA-21 Centre (LA - 21 Centre) is a public organisation and its objective is to facilitate sustainable development reducing negative impact of different activities on the environment of North Kurzeme. It also facilitates economical management, creation of favourable social environment and preserving cultural heritage.

In other words: rise of environmental quality in the Green Coastal Region and co-operation with similar organisations in Latvia and abroad.

Vides ministra vizīte projektā «Zālais novads-21». Minister of Environment of Latvia attends the Project's executive team at Dundaga Municipality. Foto/Photo: L. Laicāns

The organisation will continue its activities after the conclusion of LIFE project. The tasks of the organisation envisaged in the regulations:

1. Information on sustainable development and environmental communication.
2. Promotion of environmental education.
3. Organizing local, regional, international seminars, workshops, meetings, Round-table forum and Advisory Council for sustainable development.
4. Leading of the AGENDA-21 planning and implementation process.
5. Ensuring of the wide public participation and interest.
6. Consultative function.
7. Co-operation with local and other schools.
8. Management and participation in different projects.
9. Co-operation with similar organizations in Latvia and abroad.

LA - 21 Centre Development Possibilities

A survey has been carried out as well as seminars organised to find out the public attitude, to listen to the suggestions about further activities. Public Round-table Forum has been formed and discussions held in Advisory Council of Sustainable Development.

By the **improvement of the environmental quality** people understand cleanliness, tidiness, clean drinking water, unpolluted forests, financial safety, growth of purchasing capacity, cultural activities, order in public places and co-operation encouragement.

Tidy and renovated houses, new working places, bigger salaries, tourism deve-

lopment, improving demographic situation, changing attitude to the natural environment, rising educational and cultural level, asphalted streets would all serve as evidence for the improving quality of the living environment.

From the public opinion municipality development objectives could be described as follows:

- healthy food
- healthy environment
- good, safe, nice homes
- job providing for our material needs, communication and interests
- public safety and order
- entertainment possibilities
- personal or mental development possibilities

From the public future vision North Kurzeme AGENDA-21 Centre **can conclude** that work should be done promoting projects that:

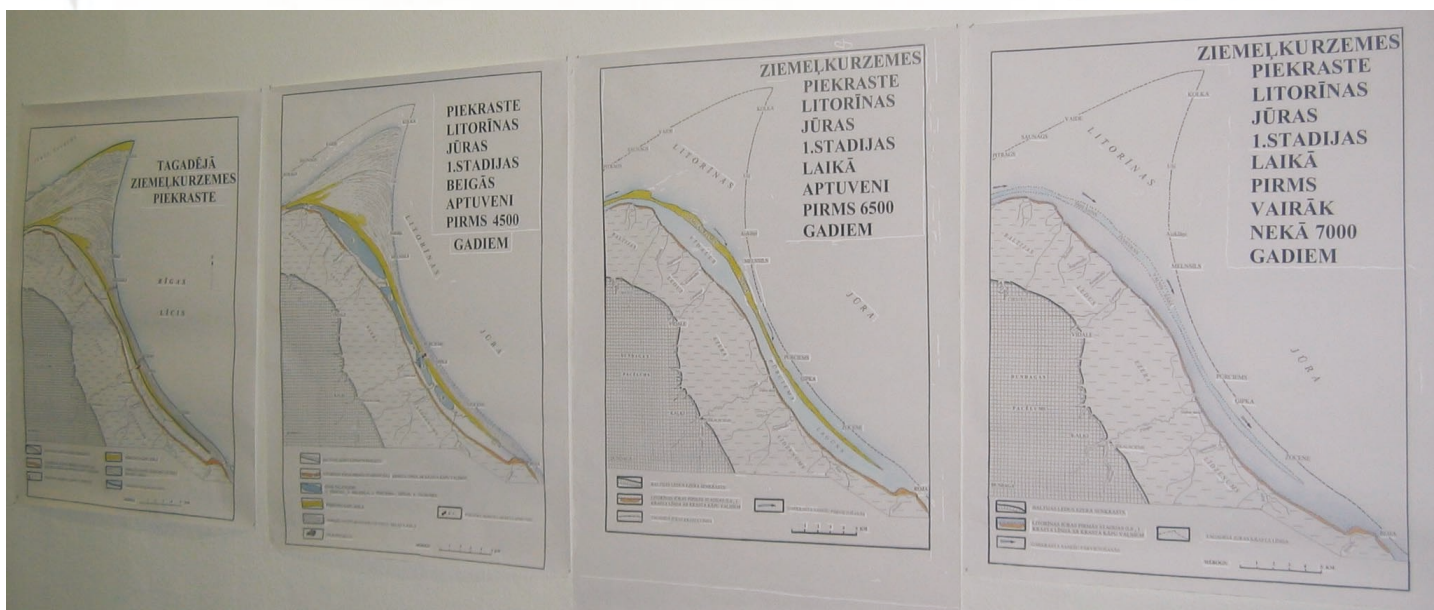
- encourage young people to stay in the country,
- create new working places,
- help unfavourable families,
- prevent poverty and facilitate welfare,
- help people believe in positive changes,
- support small businesses and farms,
- facilitate using biological methods in farming,
- in tourism create a growing proportion of ecotourism elements,
- keep in order natural and cultural environment,
- introduce the subject of sustainable development in school curriculum to help students understand the interconnections of things in the local area and in the world.

The main directions of further activities stated in the Round-table Forum is one of the tasks of LA - 21 Centre: new projects, their implementation in co-ordination with the initiators and the work groups of the RTF.

In order to facilitate the fulfilment of the project far-reaching objective and the **development of LA - 21 processes** the following activities should be carried out:

- To ensure the existence of a special organisation (LA - 21 Centre) that would further develop LA - 21 as a system and continuous process.
- To work on new projects facilitating the introduction of the principles of sustainability in different areas.
- To continue the public participation with the help of the Round-table Forum (public participation as an integral part of the LA-21 process).
- To improve the co-operation with schools.
- To develop the work of the Advisory Council of the Green Coastal Region (consultation for the LA-21 Centre and co-operation with the institutions closely connected to the development of the region).

The advantages of sustainable development cannot be seen in one or two years. It becomes apparent in a longer period of time providing for a stable development of the local government and avoiding different crisis.

Kartes par Ziemeļkurzemes piekrastes veidošanās vēsturi un ģeoloģiskajiem apstākļiem Roja jūras zvejniecības muzejā. Maps on the history and geological conditions of the North Kurzeme coast at Roja Sea-Fishing Museum, Roja Municipality. Foto/Photo: D. Kārkluvāls

Ziemeļkurzemes AGENDA-21 centrs

Pils iela «Līkā muiža», Dundaga, LV-3270

Vīdales skola, Vīdale, LV-3277

Telefons: + 3713232252, fakss: + 3713232253
zalaisnovads21@dundaga.lv; www.zalaisnovads21.lv